

Rădașca (*Lucanus cervus*)

Alte denumiri populare, regionale: răgace, caradâșcă, gândac cerb

Societatea Lepidopterologică Română, împreună cu entomologii din Republica Moldova, au desemnat pentru prima dată în istoria entomologiei românești o "insectă a anului" pentru anul 2017. Din cele opt propuneri: Aurora de primăvară (*Anthocharis cardamines*), Cărăbușul de mai (*Melolontha melolontha*), Călugărița (*Mantis religiosa*), Ochi de păun de zi (*Inachis io*), Viespea (*Vespa crabro*), Rădașca (*Lucanus cervus*), Libelula *Aeshna viridis*, Albăstrelul furnicilor (*Maculinea* sp.), numărul maxim de voturi le-a obținut Rădașca.

Rădașca ar trebuie să fie cunoscută de toată lumea, fiind unul dintre cei mai mari gândaci din Europa (6-9 cm). Masculul se remarcă prin prezența "coarnelor" asemănătoare celor de cerb, care nu sunt decât mandibulele suprad dezvoltate ale insectei. Femela este mai mică și are mandibulele mult mai reduse. Ciclul de dezvoltare și durata de viață a rădaștii este de până la 8 ani, din care 6 sub formă de larvă. Rădașca femelă depune cca. 100 de ouă în pământul bogat în materie organică lemnoasă sau chiar în lemnul putred. Larvele se hrănesc cu lemnul putred, ajungând în final până la 10 cm lungime. După 6 ani de hrănire, larva se transformă în nimfă, din care după un an, în lunile mai-iunie-iulie, iese (emerge) gândacul adult. Pentru impresionarea femelei și împerechere, masculii se luptă, folosindu-se de "coarnele" puternice. Nu toți masculii au coarne mari și puternice, variabilitatea individuală fiind deosebit de mare. Există și masculi cu coarne mici și foarte mici, fenomen pus mai ales pe condițiile de hrănire ale larvei. Atât femelele cât și masculii adulți, trăiesc cca. o lună, timp în care se hrănesc cu seva copacilor, preferând speciile de stejar.

Prima menționare scrisă a rădaștii datează de peste 2400 de ani, fiind descoperită în scrierile lui Sofocle (496-406 î.Ch). Numeroși poeți ai Greciei antice au fost inspirați de puternicul gândac. În scrierile lui Ovidiu, eroul principal, este transformat de nimfe în rădașcă (Ovidiu în *Metamorfoze* sec. II î.Ch). Și romanii au cunoscut și prețuit rădașca (Plinius cel Bătrân, 23-79 d.Ch, în *Naturalis Historia*). În evul mediu, capul și coarnele de rădașcă, fixate în argint sau aur, sau împletite în păr, au fost folosite drept talisman. Folosirea prafului sau a cenușei din coarnele de rădașcă ca remediu contra durerilor, blestemului și ca afrodisiac, datează tot din perioada evului mediu. Ca efect anipiretic (scăderea febrei), coarnele de rădașcă dizolvate în grăsime au fost utilizate încă de pe vremea lui Plinius. În unele regiuni din Germania, coarnele de rădașcă au fost utilizate pentru perforarea lobului urechii la fete, în vederea purtării cerceilor. Tot regional, rădașca era învinuită că ar transporta bucăți de jar și ar provoca astfel incendierea caselor. Probabil legat de faptul că trăiește în stejarii înalți și izolați, rădașca a fost considerată că atrage fulgerele asupra caselor. Coarnele de rădașcă au fost considerate și ca protectoare împotriva deochiului, hoților, sau pentru a aduce noroc. Ciobanii din Carpați au folosit și ei coarnele de rădașcă drept talisman. În urmă cu 50-150 de ani, părinții confecționau jucării pentru copii, legând rădașca cu un fir de păr de cal de o rămurică. De-a lungul timpului numeroși artiști plastici au fost influențați și inspirați de impozanta și fascinanta insectă. Deseori apare și ca motiv pe obiecte de uz casnic, dovedind implicarea sa în viața materială și spirituală a omului.

Datorită lucrărilor de igienizare din păduri, arborii scorburoși și trunchiurile cu lemn putred au fost îndepărtate, ceea ce a dus la un puternic declin al populațiilor de rădașcă din Europa Centrală. Și în România și Republica Moldova, efectivele s-au redus, cauzele principale fiind combaterea chimică a dăunătorilor din păduri și lucrările de igienizare. Ca urmare a declinului populațional semnalat din majoritatea țărilor UE, rădașca este o specie protejată. Pentru menținerea sau refacerea populațiilor de rădașcă se impune păstrarea lemnului mort în păduri, parcuri și livezi.

Dumnezeiesc sau diabolic, aducător de noroc sau ghinion, întâlnirea cu o rădașcă este și azi fascinantă și impresionantă, iar pentru majoritatea dintre noi, memorabilă.

Rădașcă mascul, foto: Laszlo Rakosy

Rădașcă mascul, foto: Cristina Craioveanu

Rădașcă femelă, foto: Andrei Crișan

Rădașcă mascul, foto: Lucian Teodor

Rădașcă mascul și femelă

Habitat al speciei *Lucanus cervus*